

Markedsrapport for Tyskland

November 2021

Baggrund

Tyskland er verdens fjerdestørste økonomi, og med sine 83 mio. indbyggere og store fremstillingsindustri er landet kendt for at være Europas vækstmotor og Danmarks største eksportmarked. Tysklands finanser og institutioner er sunde, hvilket også afspejles i at landet får de bedst mulige kredit-ratings fra de store kreditvurderingshuse. Med Tyskland beliggenhed lige syd for grænsen er dansk økonomi i høj grad afhængig af den tyske økonomi.

Tyskland står dog på både kort og langt sigt overfor en række store udfordringer. Her kan bl.a. nævnes Corona-krisen, truslen mod den tyske bilindustri, EU's sammenhængskraft, øget protektionisme samt øgede udgifter til en aldrende befolkning. Hvordan Tyskland klarer disse udfordringer, vil ikke bare være vigtigt for Tyskland, men også for EU og Danmarks fremtidige økonomiske og politiske udvikling.

Økonomisk udvikling

Tyskland er verdens fjerdestørste økonomi efter USA, Kina og Japan. Landet udgør en femtedel af EU's BNP og er dermed den største økonomi i Europa. Der er god grund til at tysk økonomi ofte populært kaldes Europas lokomotiv. Tysklands økonomi er stærk og ligger i toppen i World Economic Forums rangliste over de mest konkurrencestærke økonomier i verden. Tyskland har en stor fremstillingsindustri af små til mellemstore virksomheder, der beskæftiger ca. 60 pct. af den tyske arbejdsstyrke. Disse virksomheder er meget afhængige af efterspørgslen fra udenlandske økonomier og nem adgang til de internationale markeder.

Tyskland er kendt for sin konservative økonomiske politik, hvor der er tradition for at de offentlige budgetter skal balancere. Siden 2014 har der været overskud på den offentlige balance, og i 2019 var det offentlige overskud hele 1,5 pct. af BNP. De gode økonomiske år afspejledes også på statsgælden, der faldt til det laveste niveau siden 2002 - nemlig fra 81 pct. af BNP i 2012 til 60 pct. af BNP i 2019. 2020 var et dårligt år for Tysklands økonomi grundet coronakrisen, hvilket også ses klart i nøgletallene, hvor BNP faldt med 4,9 pct. Nedlukningen af økonomien skabte et stort hul i statskassen, og den offentlige gæld steg til 74,6 pct. af BNP i 2021. Det er et betydeligt højere gælds niveau end før coronakrisen, men stadig ikke noget, der får advarselslamperne til at blinke hos verdens kreditbureauer. Det forventes også, at dette gælds niveau efterfølgende vil være faldende. Den offentlige budgetbalance faldt til -4,2 pct. af BNP i 2020, og forventes fortsat at være negativ i kommende år.

Indtil Coronakrisen ramte, havde beskæftigelsen aldrig været højere, og arbejdsløsheden var på det tidspunkt den laveste siden 1970'erne. Stigninger i lønninger og priser har dog været lave, hvilket holdt renterne i ro og den økonomiske vækst stabil. Da Coronakrisen ramte frygtede mange arbejdere at miste deres job, men grundet diverse hjælpepakker fra staten og EU har landet ikke set en betydelig stigning i arbejdsløsheden.

Markedsrapport udarbejdet af Dansk Erhverv i samarbejde med Danmarks Ekspertkredit – EKF.

DANSK
ERHVERV

Foruden hjælpepakker får tysk økonomi også hjælp af de lave renter, som er et resultat af den lave inflation. Tysklands 10-årige statsobligation har været negativ siden april 2019. Dette hænger sammen med frygten for deflation, og har fået den Europæiske Centralbank (ECB) til at sænke renterne gennem opkøb af især statsobligationer. Renteniveauet har fået endnu et tryk nedad i forbindelse med Coronakrisen, hvor ECB har genstartet sit opkøbsprogram af europæiske statsobligationer. De lave renter har holdt gang i økonomien og genåbningen af økonomierne har fået inflationen til at stige. Inflationen forventes at toppe på 2,5 pct. i 2021, hvorefter den vil trende mod 1,6 pct. per år. Hvis disse inflationsforventninger holder stik, er der altså ikke risiko for pludselige rentestigninger de kommende år, selvom centralbankerne i Europa forventes at hæve renterne stille og roligt de kommende år.

Tabel 1: Økonomiske nøgletal for Tyskland

	2018	2019	2020	2021 (Skøn)	2022 (Skøn)	2023 (Skøn)
Real BNP-vækst (pct.)	1,1	1,1	-4,9	3,1	4,2	2,1
Inflation (Forbrugerprisindeks, pct.)	1,9	1,4	0,4	2,5	1,5	1,6
Offentlig budgetbalance (pct. af BNP)	1,8	1,5	-4,2	-5,7	-2,1	-1,2
Offentlig gæld, brutto (pct. af BNP)	61,5	59,1	69,2	74,6	69,7	67,4
Betalingsbalance (pct. af BNP)	7,8	7,4	6,9	6,7	6,4	6,3
Arbejdsløshed (pct.)	3,4	3,2	3,9	3,8	3,7	3,6

Kilde: Economist Intelligence Unit, oktober 2021.

Anm: Data behandlet af EKF.

Tyske virksomheder nyder dog godt af euro-samarbejdet, som gør eksporten til resten af EU nemmere. Samarbejdet er også med til at øge konkurrenceevnen over for landene uden for EU, fordi eurokursen holdes nede af de svage sydeuropæiske økonomier. Dette har resulteret i et meget stort strukturelt betalingsbalanceoverskud, der i 2019 udgjorde hele 7,4 pct. af BNP.

Tabel 2: Tysklands handelsforhold til Danmark

Dobbeltbeskatningsaftale med Danmark	Ja, siden 1964*
Tyske investeringer i Danmark (beholdning i K2 2021)	96,2 mia. DKK
Danske Investeringer i Tyskland (beholdning i K2 2021)	231,5 mia. DKK
Dansk vareeksport til Tyskland (2020)	95,95 mia. DKK
Dansk tjenesteeksport til Tyskland (2020)	47,59 mia. DKK
Dansk vare- og tjenesteeksport til Tyskland (2020)	143,54 mia. DKK
Dansk vareimport fra Tyskland (2020)	139,29 mia. DKK
Dansk tjenesteimport fra Tyskland (2020)	46,97 mia. DKK
Dansk vare- og tjenesteimport fra Tyskland (2020)	186,27 mia. DKK
Danske datterselskaber i Tyskland (2019)	1.976 (95.405 ansatte)

Kilde: SKAT, Europakommissionen og Danmarks Statistik.

Anm: Data indsamlet og behandlet af Dansk Erhverv. *Senest opdateret i 1996.

Politisk udvikling

Tyskland har et stabilt politisk flerpartisystem, som er bygget op omkring to kamre, nemlig Forbundsdagen og Forbundsrådet, der henholdsvis kan sidestilles med andre landes under- og overhuse. Regeringerne har siden Anden Verdenskrig været kendetegnet ved at være konsensus- og midtsøgende, og de to største partier og politiske modstandere har traditionelt været Socialdemokraterne (SPD) på den ene side og de Konservative CDU/CSU på den anden side.

Siden 2005 har Tyskland været ledet af Kansler Angelica Merkel (CDU) og har, frem til migrantkrisen i 2015, været karakteriseret som en meget stabil politisk periode. Grundet det dårlige valg i 2017 og et skrantende helbred stillede Merkel ikke op til valget i september 2021, så Tyskland og ikke mindst Europa skal efter 16 år med den samme kansler nu finde en ny.

Ved valget i 2017 skete der et skred i stemmerne, hvor både de Konservative (CDU/CSU) og SPD fik et historisk dårligt valg og tabte stemmer til især det indvandrekritiske og nationalkonservative AfD og de liberale (FDP). Efter valget kunne hverken SPD eller de Konservative skabe en flertalsregering. Efter seks måneder med svære forhandlinger endte det med, at de to gamle modstandere SPD og de Konservative gik i regering sammen – en konstellation der ikke faldt i god jord hos vælgerne på hverken venstre- eller højrefløjen.

De konservatives ny frontfigur til valget i september blev Armin Laschet, og han måtte sig slået af Olaf Scholz fra SPD grundet en forfærdelig skuffende valgkamp. De Konservative fik det dårligste valg siden 2. verdenskrig med kun fik 24,1 pct. af stemmerne sammenlignet med 32,9 pct. i 2017. Modsat så SPD en fremgang på 5,2 pct. -point og fik dermed 25,7 pct. af stemmerne og står nu som Tysklands største parti. Det tredje største parti blev Grüne (De Grønne), anført af Annalena Baerbock, som kunne se en fremgang på 5,8 pct. -point og dermed hele 14,8 pct. af stemmerne. FDP så en snæver fremgang på 0,7 pct. -point. Det blev et skuffende valg for de to yderfløjspartier, AfD og Linke, som gik tilbage med hhv. 2,3 pct. -point og 4,3 pct. -point.

Valgresultater	2021	2017	Ændring
SPD	25,7 pct.	20,5 pct.	5,2 pct.
CDU/CSU	24,1 pct.	32,9 pct.	-8,8 pct.
Grüne	14,8 pct.	8,9 pct.	5,8 pct.
FDP	11,5 pct.	10,7 pct.	0,7 pct.
AfD	10,3 pct.	12,6 pct.	-2,3 pct.
Linke	4,9 pct.	9,2 pct.	-4,3 pct.

Partierne er på nuværende tidspunkt i gang med regeringsforhandlingerne, så den nye kansler kan blive udpeget. Dette kan tage måneder, hvorfor det ikke vides præcist, hvornår Tyskland står med deres nye leder. De Grønne og FDP er tungen på vægtskålen og kan bestemme, om de vil pege på Olaf Scholz eller Armin Laschet som kansler. FDP og De Grønne ligger politisk langt fra hinanden, men de har aftalt at indgå i forhandling for at blive enige om, hvem de vil pege på som kansler.

På nuværende tidspunkt forventes det, at De Grønne og FDP vil pege på Olaf Scholz som den nye kansler, da især De Grønne og SPD's politiske interesser i høj grad flugter med hinanden. Dog vil både De Grønne og FDP vil forlange stor indflydelse i den kommende regering fra enten CDU/CSU eller SPD og det er ikke udelukket, at CDU vil være villig til at afgive magt for at forblive i regeringen. Det vurderes usandsynligt, at SPD og de konservative skulle gå i regering sammen og dette ses blot som en sidste udvej, skulle forhandlingerne mellem De Grønne og FDP falde sammen.

Lige gyldigt om De Grønne og FDP vælger at pege på Olaf Scholz eller Armin Laschet, så vil enten De Grønne eller FDP være i regering med partier fra den modsatte side af det politiske spektrum. Dette vil medføre både, at forhandlingerne mellem partierne om at danne regering vil blive lange, men også at risikoen for fremtidige friktioner mellem partierne vil være større sammenlignet med tidligere regeringer.

Den tyske kanslerpost anses af mange som Europas mest magtfulde politiske position, og Angelica Merkel har efter 16 år som kansler i høj grad sat sit aftryk i europæisk politik. Derfor varsler afgang af Angelica Merkel også en ny politisk epoke - ikke bare for Tyskland, men også for Europa. På den internationale scene er Tyskland presset. De seneste årtier har Tyskland nedprioriteret dets militær, mens voksende militære magter som Kina, Rusland og Tyrkiet er blevet mere selv-hævdende. Tyskland og EU er i høj grad afhængige af hinanden, men internt er EU under pres fra Ungarn og Polen, der udfordrer EU's grundlæggende værdier. Højre nationale og EU-skeptiske partier vokser også i andre lande, hvor f.eks. partier som Lega og Fdl i Italien udgør en stigende udfordring. Eksternt presses Tyskland og EU af lande som Rusland og Hviderusland, der ønsker et svagere EU. Disse forhold gør, sammen med presset fra USA om at øge de militære udgifter til 2 pct. af BNP, at Tyskland de kommende år forventes at øge dets militære magt.

Tabel 3: Tyskland på globale ranglister

Verdensbankens "Forsknings- & Udviklingsudgifter" (pct. af BNP)	7 (ud af 149)
WIPO's Global Innovation index	9 (ud af 131)
World Economic Forum's Global Competitive Index	7 (ud af 141)
Transparency International's "Corruption by country"	9 (ud af 180)
Verdensbankens "Ease of doing business"	22 (ud af 190)
Verdensbankens individuelle parameter:	
Bureaukrati ved opstart af virksomhed (efter laveste niveau)	125 (ud af 190)
Bureaukrati ved import/eksport (efter laveste niveau)	42 (ud af 190)
Håndhævelse af kontrakter (efter bedste håndhævelse)	13 (ud af 190)
Indbetaling af skatter og afgifter (efter letteste indbetaling)	46 (ud af 190)
Registrering af fast ejendom (efter mest effektive registrering)	76 (ud af 190)
Udstedelse af byggetilladelser (efter letteste niveau)	30 (ud af 190)

Kilde: Nyeste udgave af ovennævnte publikationer.

Anm: Forskning- & udviklingsudgifter er landenes senest indberettede tal til Verdensbanken.

Tabel 4: **Markedsmuligheder**

Det tyske marked er det vigtigste eksportmarked for danske eksportvirksomheder. Dansk vareeksport til Tyskland var ca. 96 mia. kroner i 2020, hvilket svarer til ca. 14 pct. af Danmarks totale eksport. Eksporten består hovedsageligt af industriprodukter, landbrugsprodukter samt diverse maskiner og instrumenter.

Biler- Den tyske bilindustri udgør 5 pct. af det tyske BNP og står overfor store udfordringer de kommende år. Bilindustrien er i gang med at revidere sin forretningsmodel fra produktion af biler til transportløsninger, hvor selve bilen kun er en mindre del af værdikæden. Fremtidens biler vil være elektriske, automatiske, forbundne og fornyet årligt. Dette betyder, at fremtidens vindere i bilindustrien skal være mindst lige så meget IT-virksomheder som produktionsvirksomheder. For at gøre bilindustrien og andre produktionsvirksomheder klar til de nye tider har regeringen lanceret "Industry 4.0", der skal sikre, at tyske virksomheder kommer på forkant med teknologier som robotter, kunstig intelligens og internet of things (IoT). På den baggrund kan Tyskland være et attraktivt marked for danske eksportører af bl.a. maskiner.

E-commerce - I forhold til andre lande anses Tyskland ofte for at være lidt bagud ifht. udbredelse af IT. Tyskland forventes at være den førende økonomi i Europa i mange år fremad. Landet så en stigning i e-handel, hvilket i 2020 udgjorde 12,5 pct. af den samlede handel sammenlignet med 10,3 pct. i 2019. Dette gjorde Tyskland til det andet største e-commerce marked i Europa efter Storbritannien. Stigningen skyldes især nedlukningen af de fysiske detailbutikker som følge af coronakrisen. Dog forventes denne trend at fortsætte efter krisen, hvilket vil give gode eksportmuligheder for de danske e-handels virksomheder fremadrettet.

Ældrepleje- Som i så mange andre lande i den vestlige verden stiger antallet af ældre samtidig med at arbejdsstyrken reduceres. Denne udvikling kommer til at tage fart de kommende par årtier, og kommer til at kræve nye produkter og løsninger.

Kilde: Udenrigsministeriet.

Gode råd til danske eksportører

Tyskland er med sine 83 mio. forbrugere et stort og attraktivt nærmarked for danske eksportører – uanset størrelse. Den største udfordring er konkurrenceintensiteten. Tyske virksomheder er de største konkurrenter, men også producenter fra Mellemeuropa er med til at presse priserne og gøre konkurrencen benhård. Derfor skal danske virksomheder meget klart kunne demonstrere, hvilken merværdi de kan tilføre med deres produkter eller tjenester. Danske virksomheder er vellydte samarbejdspartnere, og Danmark har stadig et positivt image i Tyskland, ligesom mange tyske virksomheder værdsætter den høje kvalitet og fleksibilitet. At trænge igennem på det tyske marked kræver forberedelse og tålmodighed. Man skal ikke lade sig snyde af, at Tyskland er et nærmarked, og det er vigtigt at afsætte de nødvendige ressourcer og sætte sig grundigt ind i hvilke regler, der gælder for ens virksomhed – lige fra certificering til juridiske spørgsmål. Rådgivning kan være nødvendigt for at undgå dyre faldgruber. Det er en vigtig konkurrencefordel, hvis danske virksomheder kan kommunikere på tysk med deres tyske samarbejdspartnere. At ansætte tysksproget personale og/eller medarbejdere med eksporterfaring er blandt de vigtigste instrumenter i virksomhedernes forberedelse. Det viser, at virksomheden mener det seriøst, og det bliver nemmere at undgå misforståelser. Tyskland er med sin centrale placering i Europa desuden et ideelt udgangspunkt for videre ekspansion i Europa. Corona: Tyskerne tager corona-situationen meget

alvorligt. Det er derfor vigtigt, at de gældende corona-forbehold og guidelines følges både i Tyskland og Danmark.

10 største danske eksportvarer til Tyskland

Tabel 5: Overkategorier, 2020

1.	Beklædningsgenstande og- tilbehør	8,7 mia. DKK
2.	Køretøjer	6,8 mia. DKK
3.	Medicinske og farmaceutiske produkter	6,4 mia. DKK
4.	Maskiner og tilbehør til industrien	5,9 mia. DKK
5.	Metalvarer	4,2 mia. DKK
6.	Levende dyr, spiselige	4,1 mia. DKK
7.	Kød og kødvarer	4,1 mia. DKK
8.	Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	3,8 mia. DKK
9.	Diverse forarbejdede varer	3,6 mia. DKK
10.	Elektriske maskiner og apparater	3,2 mia. DKK

Kilde: Danmarks Statistik.

Anm: Danmarks vareeksport til Tyskland i 2020.

Tabel 6: Underkategorier, 2020

1.	Automobiler hovedsagelig konstrueret til personbefordring	4.285 mio. DKK
2.	Levende svin, undt. til avlsbrug	3.195 mio. DKK
3.	Kød af svin, fersk el. kølet	2.601 mio. DKK
4.	Sweatere, pullovere, cardigans, veste, af trikotage	1.340 mio. DKK
5.	Antisera og blodbestandele; vacciner, undt. som lægemidler	1.103 mio. DKK
6.	Benklæder, overall, knickers og shorts til mænd og drenge	1.028 mio. DKK
7.	Andre dele og tilbehør til traktorer, kraner, specialtransport o.l.	982 mio. DKK
8.	Tilberedte enzymer	958 mio. DKK
9.	T-shirts og undertrøjer, af trikotage	950 mio. DKK
10.	Anden ost	895 mio. DKK

Kilde: Danmarks Statistik.

Anm: Top 10 underkategorier som ikke er underlagt diskretionering.

Tabel 7: **Modtagere af dansk vareeksport, 2020**

1. Tyskland	95,9 mia. DKK
2. USA	77,6 mia. DKK
3. Sverige	66,8 mia. DKK
4. Norge	44,2 mia. DKK
5. Tyskland	43,2 mia. DKK
6. Kina	41,5 mia. DKK
7. Storbritannien	35,8 mia. DKK
8. Polen	25,9 mia. DKK
9. Frankrig	24,7 mia. DKK
10. Italien	16,1 mia. DKK

Kilde: Danmarks Statistik.

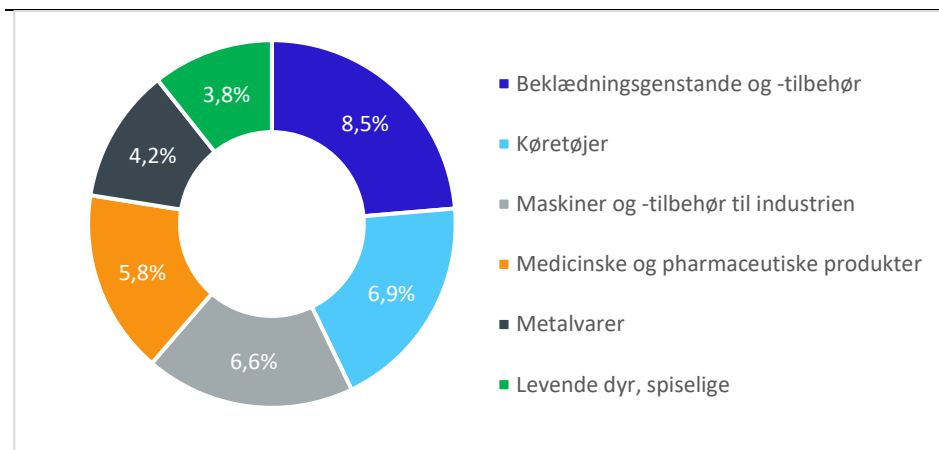
Kommercielt klima og finansiering

Tyskland har et meget godt kommercielt klima, der får en samlet score på 0 i EKF's model for kommercielt klima (på en skala fra 0-7, hvor 0 er bedst og 7 er dårligst). Tysklands banker er velreguleret. Delscorene på operationelt klima, juridisk system, kontraktbrud, korruption, ekspropriation og finansielt system er alle 0 (det bedst mulige), hvilket understreger det gode kommercielle klima.

Dansk Eksportkredit vurderer løbende risikoen ved samhandel med verdensmarkedet. Risikoklassen afspejler risikoen for, at en køber ikke kan betale på grund af politiske risici i landet. Jo højere tallet er, des højere er risikoen. Tyskland er i risikoklasse 0 ud af 7, hvilket gør Tyskland til et meget stabilt og sikkert marked.

Danske eksportvirksomheder kan med fordel kontakte EKF for at høre, hvordan EKF kan hjælpe med finansiering og risikoafdækning i forbindelse med dansk eksport til Tyskland.

Figur 1: Hovedkomponenter i den danske vareeksport til fra februar 2021 til juli 2021

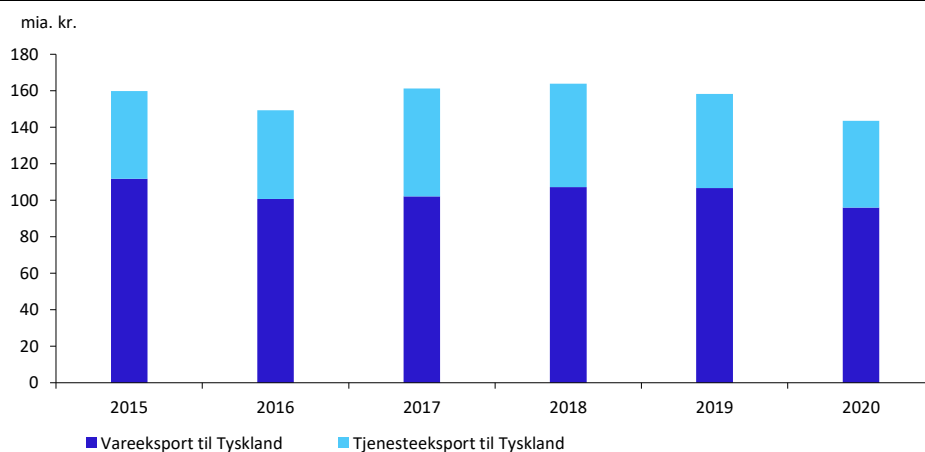

Kilde: Danmarks Statistik.

Anm: Procentsatserne er andel af den samlede danske vareeksport til Tyskland for perioden.

Danmark eksporterer en bred liste af produkter til Tyskland. Dog er det især beklædningsgenstande og køretøjer som rykkede over grænsen de seneste 6 mdr.

Figur 2: Dansk vare- og tjenesteeksport til Tyskland fra 2015 til 2020

Kilde: Danmarks Statistik.

Danmarks eksport til Tyskland er faldet svagt jævnt siden 2018

Om Markedsrapport

Markedsrapport er en del af Dansk Erhvervs løbende overvågning af de internationale markeder og udkommer løbende i en opdateret version. Publikationen udarbejdes i samarbejde med Udenrigsministeriet og Danmarks Eksportkredit som besidder en helt særlig viden om handels- og forretningsvilkår på de vigtigste danske eksportmarkeder. Derudover bidrager Danmarks Statistik med de nyeste faktuelle tal på området. Gengivelse af materiale fra Markedsrapport skal ske med Dansk Erhverv anført som kilde.

EKF- Danmarks Eksportkredit

Har du brug for en kredit til at udvikle din virksomhed eller levere en ordre til en kunde i udlandet? Har din eksportkunde brug for finansiering for at kunne købe dine varer? EKF er Danmarks Eksportkredit, og vi hjælper danske virksomheder frem i verden ved at finansiere jeres forretninger og tage de risici, der kan være forbundet med at handle med andre lande. Som en del af vores arbejde vurderer vi løbende økonomisk og politisk risiko på de fleste eksportmarkeder.

Kontakt EKF på 3546 2600 eller send en mail til ekf@ekf.dk hvis din virksomhed har brug for viden og finansiering til eksport eller er underleverandør til eksport.

Datakilder

Markedsrapport er baseret på en række solide statistikkilder, som Dansk Erhverv finder troværdige og kan levere opdaterede tal.

- Verdensbanken, *Ease of Doing Business*, tilgængelig på: <<https://www.doingbusiness.org/en/rankings>>
- Danmarks Eksportkredit, *Landevurderinger*, tilgængelig på: <<https://ekf.dk/landevurderinger>>
- World Intellectual Property Organization, *Global Innovation Index*, tilgængelig på: <<https://www.globalinnovationindex.org/home>>
- World Economic Forum, *Global Competitive Index*, tilgængelig på: <<https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth>>
- Economist Intelligence Unit, *Country Analysis*, tilgængelig på: <<https://www.eiu.com/n/solutions/country-analysis/>>
- Europa Kommissionen, *Frihandelsaftaler*, tilgængelig på: <<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/>>
- SKAT, *Dobbeltbeskatningsaftaler*, tilgængelig på: <<https://www.skm.dk/love/internationalt/dobbeltbeskatningsoverenskomster#/?page=1>>
- Danmarks Statistik har leveret følgende dataudtræk:
 - OFATS4: Danske datterselskaber i udlandet.
 - UHTL: Tjenestebalance, pr. kvartal.
 - DNDIQ: Kvartalsvis strømstatistik for direkte investeringer.
 - SITC2R4Y: Værdi af import og eksport, SITC-hovedgrupper på år.
 - SITC2R4M: Værdi af import og eksport, SITC-hovedgrupper på måneder.
 - SITC5R4Y: Værdi af import og eksport, SITC-hovedundergrupper på år.

For yderligere information om Markedsrapport, herunder om muligheden for at blive samarbejdspartner, kontakt venligst Michael Bremerskov Jensen, fagchef for international handel, Dansk Erhverv, på tlf. +45 3175 2400 og mail: mje@danskerhverv.dk.